ROLUL ȘI ATRIBUTIILE ȘEFULUI STATULUI ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI DREPTURILOR ECONOMICE

Serghei SÎRBU
Doctorand, Școala Doctorală de Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *sirbu.sergiu.80@inbox.ru*
https://orcid.org/0000-0003-3076-1065

This article outlines the role and powers of the head of state in the economic field and the protection of citizens' economic rights. Under this aspect, a distinction is made between the national economy and external economic activity, both concepts having a separate regulation in the Constitution of the Republic of Moldova. At the same time, it starts from the finding that the Supreme Law does not give the head of state express powers in the economic field. However, in the context of the exercise of the constitutional powers of the head of state, certain repercussions may occur in the economic field. This statement is reinforced in this article by referring to several examples, including from the jurisprudence of the Constitutional Court. Finally, it is concluded that we must not underestimate the role and powers of the head of state in the economic field.

Keywords: *market economy, the President of the Republic of Moldova, attributions, human rights, Constitution, separation of powers in the state.*

Legea Supremă a Republicii Moldova a dedicat un Titlu întreg pentru a reglementa, la nivel constituțional, economia națională și finanțele publice. Este vorba de Titlul IV din Constituție[1]. Acest fapt denotă preocuparea constituantei față de un domeniu atât de important, precum economia și drepturile economice ale cetățenilor Republicii Moldova.

Astfel, în conformitate cu art. 126 alin. (1) din Constituție, „economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă".

Pentru a da eficiență acestui deziderat, Constituția a prevăzut la art. 126 alin. (2) că statul trebuie să asigure:

a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;

d) stimularea cercetărilor științifice;

e) exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale;

f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;

g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții;

h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.

În literatura de specialitate s-a notat că „elementul-cheie în realizarea acestor funcții îl constituie

[1] Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 1 din 12 august 1994. Republicată în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 78 din 29 martie 2016.

Ministerul Economiei – organul central de specialitate al administrației publice, aflat în subordinea Guvernului. Pentru implementarea activităților de promovare a unei economii de piață și realizarea obiectivelor politicii economice a statului, în subordinea ministerului funcționează organe ale administrației publice centrale, instituții și organizații”[2].

Suntem de acord cu această opinie, completând că aceste obligațiuni ale statului și autorităților sale sunt expres prevăzute în Constituție pentru a asigura poporului Republicii Moldova garanții de protecție a drepturilor economice. Nici Constituția și nici alte acte inferioare acesteia nu-i conferă șefului statului vreun rol sau vreo atribuție expresă în domeniul economic. Parlamentului și Guvernului îi revine rolul central în îndeplinirea angajamentelor constituționale referitoare la economia națională.

Totodată, trebuie să facem distincție între „economia națională” și „activitatea economică externă”. În timp ce art. 126 din Constituție se referă la economia națională, atunci art. 129 din Constituție reglementează activitatea economică externă.

Potrivit acestui articol, Parlamentul aprobă direcțiile principale ale activității economice externe, principiile utilizării împrumuturilor și creditelor străine. Corelativ, Guvernul asigură protejarea intereselor naționale în activitatea economică externă, promovează politica liberului schimb sau politica protecționistă, pornind de la interesele naționale.

Sub acest aspect, reținem că „pentru a-și realiza sarcinile de bază în acest domeniu, Guvernul și Parlamentul pot încheia/ratifica acorduri de împrumut de stat din surse externe. În acest context, Constituția le acordă o marjă discreționară largă, pentru că aceste autorități cunosc mai bine dacă condițiile contractului de împrumut sunt favorabile, dacă împrumutul este necesar pentru sustenabilitatea statului și dacă statul este capabil să ramburseze potențiala datorie. Totodată, Curtea subliniază că așa cum puterea de a legifera a Parlamentului și puterea de a guverna a Guvernului se exercită în interesul poporului – acestea fiind delegate prin alegere și învestire – marja discreționară a acestor autorități nu este absolută. Constituția prevede că atât în activitatea economică în general [art. 126 alin. (2) lit. c)], cât și în cea externă în special [art. 129] statul trebuie să asigure protejarea intereselor naționale. Prin urmare, marja discreționară a autorităților la încheierea tratatelor internaționale este limitată de interesele naționale”[3].

Astfel, nici în domeniul activității economice externe Președintele Republicii Moldova nu are vreo competență expresă.

În alte state lucrurile stau altfel. Autorii Matthew Eshbaugh-Soha și Jeffrey S. Peake au semnalat că[4] Președinții Statelor Unite ale Americii au avut, în toate timpurile, o anumită influență asupra agendei economice. În același sens s-au pronunțat și alți autori americani[5], care au analizat agendele economice a mai multor Președinți pe care i-a avut Statele Unite ale Americii. Mai recent, aflăm că agenda economică a Președintelui Statelor Unite ale Americii din 2022 cuprinde următoarele aspecte:

[2] *A se vedea:* Negru B., Osmochescu N., Smochină A. et al. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Arc, 2012, p. 466.

[3] A se vedea pct. 96 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 7 mai 2020 pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat pe 17 aprilie 2020, a Hotărârilor Guvernului nr.169 din 13 martie 2020 și nr.252 din 21 aprilie 2020 și a Legii nr.57 din 23 aprilie 2020 (*sesizările nr.56a/2020, nr.57a/2020 și nr.58a/2020*). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.131-141.

[4] Eshbaugh-Soha M. and Peake J.S. *Presidents and the Economic Agenda*. În: Political Research Quarterly, 2005, vol. 58, no. 1, p. 127-138.

[5] BLINDER A.S. and WATSON M.W. *Presidents and the US Economy: An Econometric Exploration*. În: American Economic Review, 2016, vol. 106, no. 4, p. 1015-1045.

– sprijinirea accesului la Internet;

– consolidarea eficienței și rezilienței lanțului de aprovizionare;

– facilitarea tranziției către energie curată și abordarea schimbărilor climatice[6].

Pentru realizarea acestor obiective, Președintelui Statelor Unite ale Americii a adoptat o serie de măsuri. De asemenea, el a implementat și un Plan de redresare a economiei ca urmare a pandemiei provocată de virusul Covid-19.

În cazul Republicii Moldova realitățile și posibilitățile sunt altele, inclusiv având în vedere cadrul normativ diferit.

Cu toate acestea, remarcăm că unele persoane care aspiră să devină Președinte de țară fac, în perioada campaniei electorale diferite promisiuni, inclusiv de impact economic pentru Republica Moldova. Totuși, după ce câștigă alegerile, afirmă constatat că nu au competențe pentru realizarea planului de redresare a economiei (și nu doar). Nu vom da exemple concrete aici. Nu este cazul. Este doar o constatare care necesită a fi reflectată.

În schimb, se atestă, spre exemplul, că Planul de redresare economică pentru Republica Moldova pentru anii 2021-2024, elaborat de Comisia Europeană, a fost pus în discuție în cadrul unor întâlniri la care a participat șeful statului. Potrivit acestui plan, UE va mobiliza până la 600 de milioane de euro în asistență macrofinanciară, subvenții și investiții, susținute prin *blending* (finanțare din surse publice și private) și garanții financiare. Această nouă inițiativă de finanțare are scopul de a promova investițiile și de a sprijini o recuperare durabilă și incluzivă în urma crizei provocate de Covid-19, creând oportunități și un mediu mai bun pentru cetățenii țării[7].

Planul de redresare economică este similar cu tipul de sprijin acordat de UE Statelor sale membre. Pachetul de asistență a fost adoptat în urma vizitei Președintelui Republicii Moldova la Bruxelles la începutul anului 2022, UE reiterându-și sprijinul pentru o țară orientată spre reforme, în beneficiul cetățenilor săi[8].

Planul de redresare face parte din abordarea „Echipa Europa" și se va concentra pe cinci piloni-cheie: asistență pentru îmbunătățirea managementului finanțelor publice și a guvernanței economice, sprijin pentru IMM-uri pentru a ajuta companiile să exporte către UE și să devină mai competitive cu capacități digitale și ecologice sporite, investiții în conectivitatea rutieră și feroviară, precum și eficiența energetică pentru reducerea emisiilor și crearea locurilor de muncă. Planul va stimula, de asemenea, educația și capacitarea pentru angajare în câmpul muncii, va sprijini reformele structurale în sectorul justiției și lupta împotriva corupției[9].

Acest pachet de sprijin este condiționat de implementarea reformelor-cheie pentru protecția drepturilor economice ale cetățenilor Republicii Moldova. Uniunea Europeană a reiterat necesitatea unui Parlament și Guvern responsabil și orientat spre reformă în Republica Moldova, care să răspundă la voința pro-reformă a cetățenilor și să sporească eforturile pentru progresul atât de necesar în sectoarele justiției și anticorupție. Pe lângă aceasta, concentrarea pe recuperarea post-Covid va fi, de asemenea, o condiție prealabilă pentru debursarea asistenței financiare disponibile în cadrul Planului de redresare economică[10].

---

[6] The White House. *The Economics Behind the President's Economic Agenda.* Document disponibil online pe: https://www.whitehouse.gov/cea/written-materials/2022/08/09/the-economics-behind-the-presidents-economic-agenda/

[7] Planul de redresare economică pentru Republica Moldova a fost discutat în timpul vizitei de nivel înalt a oficialilor UE la Chișinău. Document disponibil online pe: https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/planul-de-redresare-economic%C4%83-pentru-republica-moldova-fost-discutat-%C3%AEn-timpul_ro?s=223 (accesat – 21.11.2022)

[8] *Ibidem.*

[9] *Ibidem.*

[10] *Ibidem.*

Deși este salutabil acest plan, nu este clar, din punct de vedere al Constituției, rolul șefului statului în contextul adoptării și prezentării planului menționat.

Analizând textul Constituției, constatăm, că Președintele Republicii Moldova are drept de inițiativă legislativă[11]. Prin urmare, șeful statului ar putea iniția un proiect de lege care ar interfera, inclusiv cu domeniul economic. De exemplu, ultima inițiativă legislativă a șefului statului se referă la acordarea unor facilități fiscale și vamale pentru cetățenii Republicii Moldova care revin cu traiul în Republica Moldova[12]. Aceste facilități vizează scutirea de la plata unor taxe vamale și impozite pentru anumite bunuri. Într-un final, acest proiect de lege a fost votat în lectură finală și promulgat[13].

De asemenea, șeful statului ar putea refuza să promulge o lege ce vizează domeniul economic și să o trimită Parlamentului spre reexaminare. În acest sens, cu titlu de exemplu, se reține că Președintele Republicii Moldova a trimis Parlamentului spre examinare legea care modifica politica bugetar-fiscală pentru anul 2022, invocând lipsa avizului pozitiv al Guvernului în privința amendamentului referitor la acordarea judecătorilor Curții Constituționale a sporului cu caracter specific de 100% din salariu pentru realizarea controlului de constituționalitate. Acest argument vizează o critică de neconstituționalitate, deoarece art. 131 alin. (4) din Constituție prevede că orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern.

De altfel, există o jurisprudență consolidată a Curții Constituționale, conform căreia adoptarea unei legi cu impact bugetar în lipsa avizului pozitiv al Guvernului conduce la încălcarea procedurii prevăzute de art. 131 alin. (4) și (6) și a art. 6 din Constituție, care oblige autoritățile statului să-și exercite atribuțiile în limitele rigorilor stabilite de Constituție[14]. În caz contrar, se aduce atingere și principiului separării puterilor în stat.

Ulterior, în contextul reexaminării Legii bugetului de stat pentru anul 2022, Parlamentul nu și-a menținut hotărârea în privința amendamentului avizat negativ de către Guvern. Acest exemplu ne demonstrează că trimiterea spre reexaminare a unei legi poate previni o încălcare a Constituției de către Par-

[11] Sîrbu S. *Dreptul la inițiativa legislativă al Președintelui Republicii Moldova*. În: Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice. Ediția a VIII-a, 25 februarie 2022. Chișinău: Print-Caro, 2022, p. 336-340.

[12] În acest sens, a se vedea: Proiectul legii privind acordarea unor facilități fiscale și vamale pentru cetățenii Republicii Moldova care revin cu traiul în Republica Moldova și Nota informativă la Proiect. Document disponibil online pe: https://www.presedinte.md/app/webroot/uploaded/Proiect%20de%20lege%20facilitati%20fiscale.pdf (accesat – 21.11.2022)

[13] https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5985/language/ro-RO/Default.aspx

[14] Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 28 ianuarie 2014 pentru controlul constituționalității unor prevederi fiscale referitoare la taxele locale (Sesizarea nr. 2a/2014). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 80-85; Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 25 martie 2014 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Anexa nr.1 la Titlul IV din Codul fiscal, în redacția Legii nr.324 din 23 decembrie 2013 (Sesizarea nr. 20a/2014). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 115-119; Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 10 octombrie 2019 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.172 din 27 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative și din Legea nr.288 din 15 decembrie 2017 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (sesizările nr. 142a/2018 și nr. 155a/2018). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 338-343; Hotărârea Curții Constituționale nr. 8 din 11 martie 2021 privind controlul constituționalității Legii nr.236 din 16 decembrie 2020 privind modificarea unor acte normative și a Legii nr. 240 din 16 decembrie 2020 pentru modificarea unor acte normative (activitatea farmaceutică) (sesizările nr. 214a/2020, nr. 222a/2020, nr. 224a/2020 și nr. 4a/2021). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 82-85.

lament și, totodată, scoate în evidență rolul șefului statului, inclusiv în domeniul economic și protecției drepturilor economice a cetățenilor.

În altă ordine de idei, Președintele Republicii Moldova ar putea sesiza Curtea Constituțională atunci când crede că o lege ce vizează domeniul economic sau restrânge drepturile economice ale cetățenilor ar fi neconstituționale. Un exemplu elocvent îl constituie sesizarea nr. 142a/2019. Prin această sesizare, Președintele Republicii Moldova de la acea vreme, a contestat la Curtea Constituțională mai multe prevederi care permiteau deschiderea unor noi magazine *duty-free* în care vor fi vândute mărfuri importate scutite de la plata T.V.A. și a accizelor. Era vorba de alin. (1^3) al art. 95^1 din Codul vamal, care permitea scutirea de la plata T.V.A. și de la plata accizelor pentru activitatea barurilor și restaurantelor *duty-free* la bordul navelor, pentru comercializarea produselor alimentare gata cu consumare în local, vânzarea băuturilor cu consumare în local, cu sau fără program distractive. S-a menționat că aceste prevederi ar produce un impact negativ asupra economiei statului. În acest sens, autorul sesizării a menționat că „Parlamentul a încălcat art. 131 alin. (4) din Constituție, potrivit căruia respectarea avizului Guvernului este obligatorie în materie de modificare a legislației care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare”[15].

Sesizarea Președintelui Republicii Moldova a fost admisă de către Curtea Constituțională și, prin urmare, au fost declarate neconstituționale prevederile contestate.

În egală măsură, șeful statului poate formula un punct de vedere (opinie) în contextul exercitării de către Curtea Constituțională a controlului de constituționalitate a unor legi cu impact economic. Spre exemplu, în contextul examinării Sesizării nr. 220a/2020 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 257 din 16 decembrie 2020 cu privire la modificarea unor acte normative (prerogativa de a stabili cuantumul taxelor locale), Președintele Republicii Moldova a formulat următorul punct de vedere: „poziția Guvernului de a exclude orice posibilitate a autorităților publice locale de a lua decizii pe marginea taxelor locale, stabilind plafoane în Codul fiscal, contravine principiilor autonomiei locale. În acest context, Guvernul și Parlamentul puteau prevedea proceduri de adoptare a taxelor stabilind un termen de intrare în vigoare de 2-3 ani pentru a asigura previzibilitatea pentru antreprenori și de a diminua riscurile de reglementare locală, în defavoarea mediului de afaceri, dar și a cetățenilor. Plafonarea taxelor locale este și un instrument de control asupra autorităților publice locale, în special în contextul în care alte surse disponibile pentru autoritățile publice locale sunt, în principal, cele oferite prin transferuri de la bugetul central. Prin reducerea posibilităților de colectare a taxelor locale, autoritățile publice locale sunt constrânse să apeleze la alte fonduri, care perpetuează migrația politică a aleșilor locali și favorizează implicarea primarilor și a consilierilor locali în activitatea politică, în funcție de majoritatea parlamentară existentă în Parlament”[16].

Se pare că această opinie a fost acceptată și, în cele din urmă, Curtea Constituțională a declarat neconstituționale prevederile criticate, reținând că „impunerea cotelor maxime generale pentru taxe-

[15] Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 10 octombrie 2019 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.172 din 27 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative și din Legea nr.288 din 15 decembrie 2017 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (sesizările nr. 142a/2018 și nr. 155a/2018). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 338-343.

[16] A se vedea pct. 34 din Hotărâre nr. 27 din 14 septembrie 2021 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 257 din 16 decembrie 2020 cu privire la modificarea unor acte normative (prerogativa de a stabili cuantumul taxelor locale) (sesizarea nr.220a/2020). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 230-237/181.

le locale tuturor unităților administrativ-teritoriale fără a se ține cont de situația economică și de circumstanțele specifice ale fiecărui caz s-ar putea dovedi inefectivă. În acest sens, un aspect important este posibilitatea ratării unor venituri la bugetele locale. Deoarece legislativul impune cote maxime pentru taxele locale, marja discreționară a administrației locale în privința stabilirii cuantumului taxelor este restrânsă în mod considerabil, iar acest fapt plasează administrația locală în imposibilitatea de a mări unele taxe locale, atunci când este necesar și oportun, într-un cuantum mai mare decât cel stabilit de lege”[17].

Nu în ultimul rând, șeful statului ar putea, prin intermediul unui mesaj, să se adreseze Parlamentului cu privire la principalele probleme ale națiunii, inclusiv sub aspect economic și al protecției sau limitei restrângerii drepturilor economice ale cetățenilor Republicii Moldova.

În toate situațiile conturate, șeful statului trebuie să se conducă de Constituție, de principiul protejării interesului public și drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, unde parte componentă sunt drepturile economice. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat că „principiul protejării interesului public, național în activitatea economică, financiară și valutară este un principiu primar și prevalează asupra interesului particular sau al unei categorii de beneficiari**.** Favorizarea subiectivă a intereselor de grup duce la violarea principiului priorității interesului social și național”[18].

În concluzie, generalizând cele menționate mai sus, conchidem că nu trebuie să subestimăm rolul și atribuțiile șefului statului în domeniul economic și al protecției drepturilor economice a omului. Acest rol este sesizat, cu pregnanță, în contextul exercitării de către Președintele Republicii Moldova a unor atribuții exprese conferite de Constituție.

Bibliografie

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 1 din 12 august 1994. Republicată în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 78 din 29 martie 2016.

2. NEGRU, B., OSMOCHESCU, N., SMOCHINĂ, A. et al. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chșinău: Arc, 2012, p. 466.

3. A se vedea pct. 96 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 7 mai 2020 pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat pe 17 aprilie 2020, a Hotărârilor Guvernului nr.169 din 13 martie 2020 și nr.252 din 21 aprilie 2020 și a Legii nr.57 din 23 aprilie 2020 (*sesizările nr.56a/2020, nr.57a/2020 și nr.58a/2020*). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.131-141.

4. ESHBAUGH-SOHA, M. and PEAKE, J. S. *Presidents and the Economic Agenda*. În: Political Research Quarterly, 2005, vol. 58, no. 1, p. 127-138.

5. BLINDER, A. S. and WATSON, M. W. *Presidents and the US Economy: An Econometric Exploration.* În: American Economic Review, 2016, vol. 106, no. 4, p. 1015-1045.

6. The White House. *The Economics Behind the President's Economic Agenda.* Document disponibil online pe: https://www.whitehouse.gov/cea/written-materials/2022/08/09/the-economics-behind-the-presidents-economic-agenda/

[17] A se vedea pct. 67 din Hotărâre nr. 27 din 14 septembrie 2021 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 257 din 16 decembrie 2020 cu privire la modificarea unor acte normative (prerogativa de a stabili cuantumul taxelor locale) (sesizarea nr.220a/2020). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 230-237/181.

[18] A se vedea pct. 106 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 7 mai 2020 pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat pe 17 aprilie 2020, a Hotărârilor Guvernului nr.169 din 13 martie 2020 și nr.252 din 21 aprilie 2020 și a Legii nr.57 din 23 aprilie 2020 (*sesizările nr.56a/2020, nr.57a/2020 și nr.58a/2020*). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.131-141.

7. A se vedea pct. 67 din Hotărâre nr. 27 din 14 septembrie 2021 pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi din Legea nr. 257 din 16 decembrie 2020 cu privire la modificarea unor acte normative (prerogativa de a stabili cuantumul taxelor locale) (sesizarea nr.220a/2020). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 230-237/181.

8. A se vedea pct. 106 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 7 mai 2020 pentru controlul constituţionalităţii Acordului între Guvernul Republicii Moldova şi Guvernul Federaţiei Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat pe 17 aprilie 2020, a Hotărârilor Guvernului nr.169 din 13 martie 2020 şi nr.252 din 21 aprilie 2020 şi a Legii nr.57 din 23 aprilie 2020 (*sesizările nr.56a/2020, nr.57a/2020 şi nr.58a/2020*). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.131-141.

9. https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5985/language/ro-RO/Default.aspx

10. Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 28 ianuarie 2014 pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi fiscale referitoare la taxele locale (Sesizarea nr. 2a/2014). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 80-85; Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 25 martie 2014 pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi din Anexa nr.1 la Titlul IV din Codul fiscal, în redacţia Legii nr.324 din 23 decembrie 2013 (Sesizarea nr. 20a/2014). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 115-119; Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 10 octombrie 2019 pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi din Legea nr.172 din 27 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative şi din Legea nr.288 din 15 decembrie 2017 cu privire la modificarea şi completarea unor acte legislative (sesizările nr. 142a/2018 şi nr. 155a/2018). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 338-343; Hotărârea Curții Constituționale nr. 8 din 11 martie 2021 privind controlul constituţionalităţii Legii nr.236 din 16 decembrie 2020 privind modificarea unor acte normative şi a Legii nr. 240 din 16 decembrie 2020 pentru modificarea unor acte normative (activitatea farmaceutică) (sesizările nr. 214a/2020, nr. 222a/2020, nr. 224a/2020 şi nr. 4a/2021). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 82-85.